

Redigering

Redigering dreier seg om struktur, leselighet, språk og språkbruk, leseinn ganger og ofte om forkorting og forenkling. Den største tabben redigerere vanligvis gjør, er å tro at det går an å fikse alt på én gang. For de fleste er det nok best å ta fatt i ett eller to fenomener om gangen.

Struktur

Struktur, komposisjon, oppbygging, dramaturgi – kjært barn har mange navn, men de dekker i hovedsak det samme. Hver sjanger har sine krav til oppbygging, og selv om man ikke skal bli for absolutt i sjangerkravene, er prinsippet uansett det samme: En artikkel skal ha en klar inndeling i innholdselementer, og disse skal komme i en bestemt rekkefølge.

En typisk nyhetsartikkel kan for eksempel være inndelt i hovedpoeng (nyhet), utdyping, ekspertkommentar og et par politiske kommentarer. Overgangene skal være tydelig markerte, gjerne med mellomtitler, og hvert element skal gjøres ferdig før artikkelen går over til noe nytt.

En vitenskapelig artikkel kan ha en slik inndeling: Anslag (interessevekker), forskningsspørsmål, teori, metode, funn, drøfting og konklusjon, altså en fullstendig annerledes måte å bygge opp en artikkel på. For redigereren gjelder det å kjenne hver enkelt sjanger såpass godt at hun kan finne sjangerbrudd og ulogisk oppdeling. Ofte dreier jobben seg om å flytte elementer til riktig sted, noen ganger om å fjerne elementer som rett og slett er unødvendige. (Se også faktaark om dramaturgi.)

Leselighet

Når strukturen er i orden, er neste jobb å se på hvordan den språklige framstillingen er. Vi er først og fremst på jakt etter tungt språk, dårlig logikk og unødvendig kompliserte framstillinger. Typisk for tungt språk er:

- Substantivtunge setninger, særlig med mange verbalsubstantiver og lange, sammensatte substantiver av typen «bankformidlingsomkostningsspørsmålet»
 - Unødvendig bruk av terminologi og fremmedord
 - Faktatette partier, ofte med mange tall
 - Passivt språk, særlig bli-passiv, være-passiv og s-passiv, få verb i aktiv form
 - Lange perioder og setninger, lange innskudd
 - Lange rekker av preposisjonsuttrykk
 - Upersonlige uttrykksmåter
- (Se også faktaark om leselighet)

Logiske brudd i tekst oppstår ofte når skribenten forsøker å vise tilbake til noe. Det er all grunn til å sjekke at «den», «det», «dette», «denne», «som» og «slik» faktisk peker på det ordet eller setningsleddet det skal. Pass også på at ordrekkefølgen ikke gir feil, som i uttrykket «barn og foreldre fra ni til fjorten år». En annen type logisk feil er den rene selvmotsigelsen. Ofte dukker slike opp når teksten har vært redigert mange ganger.

Språk

Ordrettingsprogrammer tar de fleste feilene i artikler, men slett ikke alle. Vær særlig oppmerksom på disse:

- Gjenglemte setningsledd, ord og bokstaver fra tidligere varianter av teksten
- Uteglemte setningsledd, ord og bokstaver
- Tegnfeil, særlig kommafeil og unødvendig bruk av anførselstegn og apostrofer, men også tankestrek/bindestrek. Sjekk også at det er komma, og ikke punktum, foran desimaler
- Feil i bundne preposisjonsuttrykk. Det er blitt en fryktelig uvane å bruke «på», «rundt» og «omkring» der det skal være helt andre preposisjoner. Det heter fortsatt «flink til», ikke «flink på» og «diskusjon om», ikke «diskusjon rundt».

Når språket er korrekt, kan det lønne seg å ta en runde og sjekke om språket er konsekvent, altså om det er brukt like bøyingsformer, like pronomener (han/ham i objektsform), norvagisert/engelsk skrivemåte, etc. Aller sist går det an å ta en kikk på om stilen er gjennomført. Du ser ofte stilbrudd der folk går over fra en personlig til en ikke-personlig skrivemåte, når språk og former varierer mellom høystil og mer faktaorientert framstilling og når flere personer uttaler seg i samme intervju. Bruk også litt tid på å se etter gjentakelser, både av ord og fakta.

Forkorting

Når du skal forkorte tekst, vil du normalt kunne fjerne om lag 10 prosent ved å stryke overflødige ord og uttrykk. Stryker du mer, vil språket ofte bli veldig stakkato og kjedelig. Den mest effektive måten å korte ned tekst på, er å fjerne opplysninger/fakta. Ofte lønner det seg å fjerne hele innholdselementer, i alle fall dersom du skal forkorte mye. Dersom en tekst skal barberes kraftig, lønner det seg nesten alltid å skrive hele teksten på ny.

Forenkling

Se faktaark om leselighet

Leseinnganger

Se eget faktaark

Kontakten med skribenten

Det er sjelden lurt å redigere om en artikkel totalt uten å ha kontaktet skribenten. Gjør det til en vane å si hva du har tenkt å endre, og det beste er alltid om skribenten kan gjøre dette selv.